

PLUKOVNÍK V ZÁLOHE MUDr. LADISLAV DOHNÁNY CHIRURG, VOJAK A HISTORIK

Medzi významných vojenských lekárov Československej armády sa zaradil plukovník v zálohe MUDr. Ladislav Dohnány ani nie tak dĺžkou aktívnej vojenskej služby, ako kvalitou a kvantitou svojej práce na poli vojenskej chirurgie a histórie vojenského zdravotníctva.

Narodil sa v Trenčíne 10. novembra 1905. Na lekársku fakultu sa zapísal v Bratislave roku 1924 a úspešne ju skončil roku 1928. Medicínsku odbornú erudíciu získal na I. chirurgickej klinike v Bratislave ako jeden z početných významných žiakov prof. MUDr. Kostlivého. Roku 1935 prevzal funkciu náčelníka chirurgického oddelenia vo Vojenskej nemocnici v Bratislave. Pretože v tom čase v Československej armáde bol veľký nedostatok odborných lekárov, MNO získalo dr. Dohnányho náborom na päť rokov na uvedenú funkciu po plk. MUDr. Otakarovi Růžkovi, ktorý odišiel do starobného dôchodku. Na toto pracovné miesto prišiel dobre erudovaný chirurg, ktorý počas pobytu na klinike získal vysokú odbornú kvalifikáciu v abdominálnej, no najmä žalúdočnej chirurgii. Študijnými pobytmi na zahraničných odborných pracoviskách (Londýn, Viedeň, Paríž, Rím) vypracoval sa na popredného slovenského chirurga v odbore chirurgických ochorení.

Vo Vojenskej nemocnici v Bratislave nebývalo zvýšil kvalitu odbornej práce. Rozšíril paletu operácií (resekcie žalúdka, štítnej žľazy, rektoanálne ochorenia), zaviedol písanie chorobopisov podľa klinického systému a seminárnym školením zdokonaľoval nemocničných lekárov v problematike vojnovnej chirurgie. Na odborných seminároch vojenských lekárov v Bratislave prednášal na tieto témy: vojnové zdravotnícke skúsenosti z prvej svetovej vojny, plynová gangréna, výskyt tetanovej infekcie počas prvej svetovej vojny, sebaoškodzovania v armáde, strelné poranenia brucha. Ako náčelník chirurgického oddelenia organizoval a viedol kurzy dobrovoľných sestier Červeného

kríža, na ktorých sa vo veľkom počte zúčastňovali najmä ženy vojenských gážístov. Na týchto kurzoch teoretické prednášky boli spojované s praktickým cvičením u lôžka nemocného.

Venoval sa aj problémom traumatológie, mierovým aj vojnovým, a keď sa šport v armáde dostal na masovejšiu základňu, venoval pozornosť aj športovým úrazom. Všimol si, že u ženistov sa vyskytujú častejšie varixy, a zistil, že aj dvíhanie ťažkých bremien môže viesť k tvorbe kŕčových žíl. Prvý v Bratislave začal liečiť varixy nastriekávaním sklerozujúcich roztokov.

Funkciu náčelníka chirurgického oddelenia vykonával do roku 1939. Ako vekovo najstarší dôstojník-lekár bol poverený funkciou prednostu zdravotnej služby MNO počas Slovenského štátu v hodnosti majora. Pre jeho nesúhlas s politikou štátu ho zbavili funkcie a po uplynutí päťročného záväzku odišiel do zálohy. Ako schopného chirurga ho ustanovili za primára chirurgického oddelenia v nemocnici Nemocenskej poisťovne na Raneysovej (teraz Bezručovej) ulici v Bratislave, ale z politických dôvodov bol zbavený aj tejto funkcie a vykonával funkciu ambulantného chirurga v tej istej nemocnici.

Po prepadaní Sovietskeho zväzu fašistickým Nemeckom bola do bojov zatiahnutá aj časť Slovenskej armády. MUDr. Dohnány bol povolaný do armády ako záložník a vykonával funkciu náčelníka chirurgického oddelenia Vojenskej nemocnice v Bratislave, umiestnenej v objektoch pri Červenom moste.

Počas svojho pôsobenia vo vojenskej nemocnici v rokoch 1942–1945 pomáhal každému aj za cenu veľkého osobného rizika. V nemocnici skrýval lekárov židovského pôvodu až do vyhlásenia Slovenského národného povstania. Počas povstania liečil, skrýval a pomáhal vyhnúť sa deportácii vojakom, partizánom, politicky prenasledovaným jednotlivcom, ba mnohým protifašistickým pracovníkom umožnil aj útek z väzenia.

V tejto nemocnici sa etablovala Poľná nemocnica Červenej armády. Po oslobodení Bratislavy 4. apríla 1945 dr. Dohnány sa okamžite prihlásil do Československej armády a zastával funkciu náčelníka chirurgického oddelenia v dočasne dislokovanej nemocnici v priestoroch škôl na Nedbalovej ulici až do jeho demobilizácie.

Po prepustení z armády nastúpil do pôvodnej funkcie v nemocnici na Bezručovej ulici a vykonával ju až do odchodu na zaslúžený odpočinok v r. 1978.

Počas vojenskej služby i mimo nej pracoval húževnato, veľa a stále. Neprestajne pozoroval a študoval. Svoje vedomosti a získané poznatky uložil do početných odborných, ale aj populárnych článkov a brožúr, ktorých počet presahuje päť desiatok.

Jeho medicínska práca je úctyhodná. Nik nezráta tisícky ním operovaných pacientov. Faktom je, že bol vyhľadávaným chirurgom v Bratislave pre dobré liečebné výsledky, ale aj pre jeho prístup k chorému človekovi. Bol obľúbený tak u vojakov, ako aj u civilných pacientov. Nerobil rozdiel medzi chorými podľa ich spoločenského postavenia a neočakával vďačnosť. Na nikoho nekričal, nikoho nenútil, ale taktickým rozhovorom presviedčal, čo veľakrát zneužili najmä menej disciplinovaní vojaci.

Obdivuhodné je spektrum záujmov MUDr. Dohnányho. Okrem širokej palety medicínskych problémov sa venuje aj histórii, a to nie ako amatér, ale fundovane. Študuje archíválie, k čomu má odborné a jazykové predpoklady. Ovláda ruský, nemecký a maďarský jazyk a stredovekú latinčinu. Veľa rokov bol predsedom sekcie histórie vedy a techniky Historického ústavu SAV. Vo výbore tejto sekcie pracuje doposiaľ. Svoje práce publikuje v medicínskych a historických časopisoch domácich i zahraničných. K 30. výročiu Slovenského národného povstania pripravil štúdiu „Zdravotníctvo v Slovenskom národnom povstaní“. V súčasnosti pripravuje článok „Vojenská röntgenológia v Bratislave“.

Ako lekár-historik sa zúčastnil na početných medzinárodných kongresoch, sympóziách a

konferenciách (Moskva, Budapešť, Sarajevo, Paríž, Viedeň, Rím), na ktorých svojimi prednáškami referoval o budovaní československej medicíny a jej úspechoch nielen civilných, ale aj vojenských. Napriek svojím 80 rokom sa aktívne zúčastňuje na mnohých zdravotníckych podujatiach doma i v zahraničí.

Pre neznámeho človeka je nenápadný, usmievavý, dobrosrdečný muž. Nič sa nezmenilo po rokoch v jeho charakterovej črte — ochotne pomôcť druhému. Je skromnej povahy, o sebe nerád rozpráva aj svojím blízkym. Pozná ho však pomerne rozsiahla obec lekárov, historikov, nezabudli na neho ani mnohí jeho pacienti a tí, ktorým pomohol v období fašistickej zlovoľe.

Chirurgovia ho pozývajú na svoje odborné podujatia, historici ho žiadajú o prednášky a iní ho prosia o informácie a spomienky, ktorých má zdravý, bohatý a pravdivý prameň.

Za svoju medicínsku činnosť mu bolo po zásluže prepožičané najvyššie rezortné vyznamenanie zaslúžilý lekár. Je to čestné ocenenie, ale nevystihuje, ani nemôže ohodnotiť mnohé morálne kvality povahovo skromného, ale doteraz vykonaným dielom veľkého muža.

Pri príležitosti jeho 80. narodenín sa ku gratulácii pripájajú jeho priatelia a spolupracovníci s vďakou za jeho dlhoročnú humánnu prácu a tisícky pacientov, ktorým vždy ochotne nezištne podal pomocnú ruku.

Genmjr. v zálohe MUDr. Ján Paškan

Plk. v zálohe MUDr. Pavel Mráz

Plk. v zálohe MUDr. Ján Langoš, CSC.

Niektoré knihy a brožúry autora

- Dohnány, L.: Chirurgia hornej končatiny. 1. vyd. Bratislava, Lekárska komora 1944. 120 s.
 Dohnány, L.: Konečníkové choroby. 1. vyd. Bratislava, SAV 1954. 210 s.
 Dohnány, L. - Brouth, V.: Úrazy a poškodenia pri športe a telesnej výchove. 1. vyd. Martin, Osveta 1971. 280 s.
 Dohnány, L.: Chráňte si svoje zdravie, nefajčite! Bratislava, Slov. ústav zdrav. osvety 1966. 26 s.

Dohnány, L.: Kľčové žily. Bratislava, Slov. ústav zdrav. osvety 1966. 26 s.

Dohnány L.: Prevencia úrazov v závodoch. Bratislava, Slov. ústav zdrav. osvety 1966. 26 s.

Dohnány, L.: Zdravotníctvo v Slovenskom národnom povstaní. Zdravotnícke noviny, 1974, č. 33, 34, 35.

Dohnány, L.: O lokálnej rezistencii tkaniva. Vlastným nákladom, Linografia 1947. 40 s.